

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟΥ

Συλλεκτικό Ημερολόγιο 2013

Τοπωνύμια του Ξηρολιβάδου

Το Ημερολόγιο 2013 του Π.Ο.Ξ. είναι αφιερωμένο στα Τοπωνύμια του Ξηρολίβαδου

Γραμμένο Ξηρολίβαδο, ζωγραφισμένο, γραφικό τοπίο με μοναδικό ανάγλυφο, τόσο του ίδιου του χωριού όσο και του φυσικού-του περιβάλλοντος.

Χτισμένο στη νότια πλαγιά του υψώματος, και κάτω από τη σκέπη του προσάτη του Προφήτη Ηλία, μοιάζει με μονοκοντυλιά. Κορνίζα έχει τα γύρω βουνά, που, άλλα καταπράσινα κι άλλα πετρωτά, περιζώνουν την πάντα/ πεδιάδα, μοναδικό οροπέδιο στα 1.100 μ. υψόμετρο, όπου η Μπάρα φαντάζει με την πανσέληνο μαγικός καθρέφτης.

‘Τα τοπωνύμια έχουν χαρακτηριστεί ως επιγραφές σκαλισμένες πάνω στο έδαφος’

Τα τοπωνύμια γενικά δεν είναι τυχαίες, συμβατικές ονομασίες. Πολλά από αυτά περιγράφουν τον τόπο, όπου αναφέρονται. Σε μερικές περιπτώσεις η τοποθεσία χαρακτηρίζεται από φυτά που ευδοκούν εκεί (βότανα, θάμνοι, δέντρα). Σε άλλες, πάλι, περιπτώσεις τα τοπωνύμια είναι σχετικά με ανθρώπινες δραστηριότητες: εκκλησίες, μαντριά, ασβεσταριά κ.τ.λ.. Ιστορικά, επίσης, γεγονότα που συνδέονται με πρόσωπα και συμβάντα, κυρίως σκοτωμοί, λημέρια κλεφτών κ.τ.ό. όλα αποτυπώνονται στα τοπωνύμια και τα καθιστούν δελτία ιστορικού αρχείου. Έτσι, για παράδειγμα, το ιστορικό καλντερίμι (λιθόστρωτο υπόλειμμα της Βασιλικής Οδού του Φιλίππου, λίγο πριν από την είσοδο του χωριού-μας) ανακαλεί στη μνήμη Μακεδόνες σαρισσοφόρους, Ρωμαίους λεγεωνάριους, Βυζαντινούς, Οθωμανούς, Ρωμιούς εμπόρους και κιρατζήδες, δένοντας διαχρονικά το σημερινό Ξηρολίβαδο με το παρελθόν-του.

Εκτός από τις παραπάνω κατηγορίες τοπωνυμίων, καθώς και άλλες που παραλείψαμε, έχουμε και

Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΣΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					

τοπωνύμια με ανθρωπομορφικό χαρακτήρα.

Η τάση από όρους του ανθρωπίνου σώματος να σηματοδοτούνται γεωγραφικά σημεία είναι μεταφορική, καθώς η σημασιολογική τούτη μεταβολή βασίζεται στην ομοιότητα των δυο εννοιών, του ανθρωπίνου σώματος και του γεωγραφικού στοιχείου. Έτσι, ακούμε τις μεταφορικές χρήσεις: η ράχη του βουνού, οι πρό-ποδες του βουνού, το φρύδι του βουνού, ο αυχέννας (σβέρκος) του βουνού, το μάτι (για πηγή), το κεφαλό-βρυσο κ.τ.λ.

Στον χώρο της βλάχικης-αρμάνικης θα αναφέρω λίγα μόνο παραδείγματα, και μάλιστα συγκεκριμένα: Λα Τσηόρλου ατσέλου Μσηάτου «Στο Όμορφο ποδάρι», που οι Σαρακατσάνοι το μεταφράζουν ως «Έμουρφου Πουδαρικό». Πρόκειται για τοποθεσία στα βόρεια του Ξηρολιβάδου, που από φυσική διαμόρφωση επιτρέπει το σχετικά άνετο βάδισμα σε μέρος ορεινό. Το βουνό Τζένα στ' ανατολικά του Βόρα (Καϊματσαλάν) ανάγει την αρχή-του στο «φρύδι», που στα βλάχικα λέγεται τζεάνâ (πληθ. τζεάνι και τζένουρι «βουνά») και στα μογλενίτικα βλάχικα τζένα. Η λέξη τζεάνâ κατάγεται από το λατινικό γκένα «σαγόφι-μάγουλο, βλέφαρο». Το λατινικό γκένα μας έδωσε τον πρώιμο τύπο γκίονα «ύψωμα-ξάγγναντο-διάσελο» στην Περίστα της Ναυπακτίας. Γκίονα: βουνό στο Βέρμιο, περιοχή Σελίου, όρος Γκίονα στη Δωρίδα της Ρούμελης. Για το λατινογενές μάγουλο και το βουνό Μάγουλâ, βλέπε το τοπωνυμικό Ξηρολιβάδου που ακολουθεί. Λα Νοάουλι Γκούρι «Στις Εννιά Πηγές» στην Γκουντουβάσδα/Καλομοίρα Καλαμπάκας, όπου την φάντανâ «πηγή» των Ξηρολιβαδιωτών εκεί την λένε γκούρâ «στόμα» και μεταφορικά «πηγή», ως στόμα εννοείται της γης.

Οι παραπάνω μεταφορικές χρήσεις όρων από μέλη του ανθρωπίνου σώματος για να δηλώνονται γεωγραφικές έννοιες, δεν είναι παρά η άμεση ανθρωπομορφική προβολή από τα μέσα προς τα έξω ή αλλιώς από το κέντρο προς την περιφέρεια. Ο άνθρωπος βλέπει τον κόσμο με κέντρο τον εαυτό-του, το σώμα-του στην προκειμένη περίπτωση. Έτσι, τα «εμπρός» και «πίσω», τα «αριστερά» και «δεξιά» λέγονται και εννοούνται σε σχέση με το υποκείμενο, τον συγκεκριμένο κάθε φορά άνθρωπο.

Αν κάποτε η παρουσία ανθρώπων και κοπαδιών έδινε αίσθηση ζωής στην ορεινή ύπαιθρο, τα τοπωνύμια ήταν -και είναι- το γεωγραφικό-τους στίγμα. Τόπος και ώνυμα (το όνομα στα αιολικά) μας δίνουν τη λέξη τοπωνύμιο και το τοπωνύμιο καθιστούσε-και καθιστά- «επώνυμη» την παρουσία εκεί του οποιουδήποτε. Όταν το όνομα μιας τοποθεσίας ξεχαστεί, το μέρος αυτό γίνεται ανώνυμο, ακαθόριστο.

ΤΟ ΚΙΝΗΤΟΥ ΤΟΝ ΧΕΙΜΩΝΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28					

Ανάγκη, λοιπόν, να καταγραφούν με τον άλφα ή βήτα τρόπο και είναι άξια επαίνου η προσπάθεια τούτη του Πολιτιστικού Ομίλου Ξηρολιβάδου να καταρτίσει το παρόν ημερολόγιο.

(Αντώνης Δ. Μπουσμπούκης, Ομότιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας του ΑΠΘ)

Τα τοπωνύμια του Ξηρολιβάδου θα αναφερθούν σύμφωνα με το ανάγλυφο της περιοχής με τέτοια σειρά ώστε να γίνουν περισσότερο κατανοητά. Ο ευρύτερος χώρος του Ξηρολιβάδου μοιάζει με μία λεκάνη όπου στο κέντρο περίπου της λεκάνης αυτής βρίσκονται η Πάντια (το Τσαϊρι), η Μπάρα (η Λίμνη), τα Πεύκα και ο Λόφος του Προφήτη Ηλία στις πλαγιές του οποίου είναι κτισμένο το χωριό. Γύρω-γύρω από τα μέρη αυτά υψώνονται τα βουνά και βέβαια η λεκάνη αυτή είναι ανοιχτή και χαμηλώνει μονάχα προς το ανατολικό μέρος (προς την Βέροια).

Τα τοπωνύμια, που θα παρουσιάσουμε, ανήκουν μόνο στα σύνορα του Ξηρολιβάδου. Θα γίνεται αναφορά στα βλάχικα (όσα έχουν τέτοια ονομασία) με την απαραίτητη μετάφραση στα ελληνικά

Έτσι θα ξεκινήσουμε από το ανατολικό μέρος, θα προχωρήσουμε βόρεια, δυτικά και νότια ακολουθώντας την νοητή κυκλική γραμμή της λεκάνης, θα επιστρέψουμε στην αρχική μας θέση και μετά θα ανηφορίσουμε το κεντρικό μέρος της λεκάνης (δυτικά προς το χωριό και τα πεύκα).

Η συλλογή και η ονομασία τους έγινε με σεβασμό στον λαϊκό πολιτισμό και την παράδοση και αυτό φαίνεται από την επιλογή των πληροφοριοδοτών οι οποίοι είναι γνήσιοι και αυθεντικοί κάτοικοι του χωριού. Επιλέξαμε τα τοπωνύμια όπως τα έλεγαν παλιότερα οι κάτοικοι του χωριού, αποφεύγοντας σύγχρονες ονομασίες. Κύριοι επιτόπιοι πληροφοριοδότες μας, **το 2009, ήταν ο Κώστας Τσιαμήτρος του Ηλία (Ψωμάς), 89 ετών, και ο Ηλίας Αράβας του Γιώργη, 56 ετών,** ο οποίος είναι άριστος γνώστης της περιοχής. Οι εμπειριστατωμένες επεξηγήσεις και επιστημονικά τεκμηριωμένες ετυμολογίες λέξεων, που έγιναν, ανήκουν στον **Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη**, ενώ η επιτόπια έρευνα όλων των τοπωνυμίων οφείλεται στο **Γιάννη Κ. Τσιαμήτρο**.

Σημείωση: Όσον αφορά στην προφορά των βλάχικων λέξεων προτιμήσαμε να τις γράψουμε με ελληνικά γράμματα και όχι λατινικά έτσι ώστε να μπορούν να τις διαβάζουν όλοι. Παρόλα αυτά, χρησιμοποιήσαμε τα σύμβολα: **â** , **ă** (κλειστό και ημικλειστό άφωνο φωνήεν) και **sh** (παχύ σίγμα-ουρανικό).

Ο ΑΪ ΘΑΝΑΣΗΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		

-Κουτούπα:

Η θέση περιλαμβάνει καλλιεργήσιμη έκταση που κάποτε ανήκε στο Ξηρολίβαδο και σήμερα λόγω μακρόχρονης χρησιμότητάς περιήλθε στην κυριότητα της σαμαρινιώτικης οικογένειας Σπανού, ιδιοκτητών του Βρωμοπήγαδου (ο **Κουτούπας** πρέπει να ήταν Ξηρολιβαδιώτης, συγγενής της οικογένειας **Γκόσκινου** και δεν γνωρίζουμε πώς συνδέθηκε το όνομά-του με τη θέση αυτή).

- Βουλοάγκα ατσεά Μάρι ή Πουλιάνα ατσεά Μάρι «ο Μεγάλος Γούπατος» και Βουλοάγκα ατσεά Νίκα «ο Μικρός Γούπατος»:

Στο Ξηρολίβαδο με τη λέξη **βουλοάγκά**, εννοούν έναν γούπατο, κοίλωμα γης, όπου όταν είναι μεγάλο ονομάζεται **Βουλοάγκα ατσεά Μάρι** και όταν είναι μικρό το βαθούλωμα λέγεται **Βουλοάγκα ατσεά Νίκα**.

Κι ενώ το βουλοάγκα ανάγεται στο σλάβικο βολόγκα, συνώνυμο-του είναι στα βλάχικα και η λέξη βυθός (Λα Βιθό, όπως θα δούμε). Σε άλλα ιδιώματα της βλάχικης εννοούν με τη λέξη βουλοάγκα το «ξέφωτο». Στο Ξηρολίβαδο οι θέσεις αυτές δεν περιβάλλονται από δασικά δέντρα, δεν είναι ξέφωτα.

Συνώνυμη λέξη στα βλάχικα του Ξηρολιβάδου είναι η Πουλιάνα: Πουλιάνα ατσεά Μάρι/Νίκα. Η λέξη πουλιάνα στα βλάχικα ιδιώματα σημαίνει «τόπος ανοιχτός» δηλ. «ίσιωμα, πλάτωμα», ενώ στο Ξηρολίβαδο προσλαμβάνει τη σημασία «τόπος περικλειστος από το ανάχωμα του βαθουλώματος».

- Κάσhάρι ντι κάπρι «Στη Στάνη των Γιδιών»:

Κάσhάρι είναι γενικά το μαντρί, που στα βλάχικα, εφόσον είναι γιδομάντρι, ονομάζεται κάπριλεάτζεά, όταν όμως στην κ âπριλεάτζâ τυροκομούσαν, γίνονταν «τυροκομείο», δηλ. κασερία/κάσhάρι από το λατινικό κασεαρία «τυροκομείο». Ο τυροκόμος /κασhάρου/ από το λατινικό κασεάριους. Η λέξη κάσhάρι έχει στενή σχέση με την εικόνα του παλιού Ξηρολιβάδου, καθώς το τραγούδι «Ξηρολιβάδ χοράâ μσhâtâ» την προβάλλει «κου κασhέρ' αμβάρλιγκάτâ =με κασερίες τυλιγμένο».

- Λα Φάγκλου «στην Οξιά»:

Η λέξη φάγκου «οξιά» προέρχεται από το λατινικό φάγκους «οξιά». Ομόρριζη λέξη στα ελληνικά είναι η φηγός και στα δωρικά φαγός, που σημαίνει όμως «βελανιδιά». Η οξιά είναι δέντρο των σκιερών μερών. Έχει αούμπρά «σκιά» δροσερή και φυτρώνει σε πυκνές συστάδες για να μην την ταλαιπωρεί η ζέση του ήλιου. Όταν, όμως, φυτρώνει μόνη-της προσλαμβάνει στα ελληνικά την περιγραφική ονομασία μοναχουουξιά, ενώ στα βλάχικα -εφόσον έχει περίγραμμα- λέγεται φάγκου γρά πσίτου ή φάγκου σκρίπτου και στα ελληνικά γραμμένη (δηλ. ζωγραφισμένη) οξιά.

Γράφοντας για το φάγκου έρχονται στο νού-μου οι στίχοι του πονεμένου Ιταλού ποιητή **Τζιάκομο Λεοπάρντι**, που για τον ξεριζωμό-του από τον γενέθλιο τόπο έγραψε:

Η ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΜΠΡΟΥΦΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30						

Νταλ φάτζιο, ντόβε ίο νάκουι

Μι σεπαρό ιλ βέντο

«Από την οξυά όπου εγώ γεννήθηκα με απομάκρυνε ο αγέρας»

- Πνάκια

- Στα Σφιντάνια

- Πάντεια ατοσά Μσηάτα «Το Όμορφο Λιβάδι»:

Η λέξη πάντεια «πεδιάδα» προέρχεται από το παλαιοσλάβικο πάντι. Το επίθετο μσηάτου-μσηάτâ «ωραίος-α» από άλλους βλάχους προφέρεται ως μουσηάτου και ανάγεται -πολύ πιθανόν- στον αρχικό τύπο (φρου)μουσηεάτου.

- Λα Πύργου «Στον Πύργο»

- Στου Μπαμπανίκα

- Λα Μαγιρίουρι «Στα Μαγειρεία»

- Αρίνα άλου ή αλ Ζέρβά «Στον Άμμο του Ζέρβα»:

Η λέξη αρίνα «άμμος» προέρχεται από το λατινικό αρένα «άμμος». Η αρένα «παλαίστρα, αμφιθέατρο» προέκυψε μετωνυμικά, καθώς η πάλη μεταξύ ανθρώπων ή ανθρώπων και θηρίων γινόταν σε χώρους στρωμένους με άμμο.

- Λα Βιθόλου ή Λα Βιθό «Στον Βυθό»:

Το λα «στο/στη» προέκυψε από το τοπικό επίρρημα της λατινικής ίλλακ «εκεί». Πρόκειται για βαθούλωμα με πεύκα, ένα τοπίο γοητευτικό με την ηρεμία και τη γραφικότητα του περιβάλλοντος.

- Λα Ζιώγά «στου Ζιώγα» (σκοτώθηκε κάποιος κλέφτης γύρω στο 1930)

- Λα Τσηιρεάπ «Στους Φούρνους»:

Πιθανόν να προήλθε από τα εκεί καμίνια για ξυλοκάρβουνα. Η λέξη τσηιρεάπου «φούρνος», στον πληθυντικό τσηιρεάπουρι, ανάγεται στο παλαιοσλαβικό τσηιρέπου «κεφάλι» οπότε η σημασία που προσέλαβε στα βλάχικα είναι καθαρή μεταφορά, καθόσον ο αυτοσχέδιος σπιτικός φούρνος είχε σχήμα κεφαλιού, ήταν τρουλωτός.

- Του Σουκάκι «Στο Σοκάκι»:

Πρόκειται για εδαφολογικό στένωμα, πέρασμα στενό. Η λέξη σουκάκι ανάγεται στο τουρκικό σοκάκ «δρόμος».

- Του Μισοβούνι «Στο Μεσοβούνι»

- Στου Εμμανουηλίδη:

Υπάρχει ο τάφος του Εμμανουηλίδη που σκοτώθηκε εκεί στην Κατοχή.

- Καράντερε «Μαύρος Λάικος»

Η ΔΟΞΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΟΥΡΟΥΤΙΚΑ

Μαΐος 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					

- Λα Πλοτοή «Στις Πλάκες»:

Η λέξη πλοάτσι «πλάκα» προέρχεται από το βουλγάριο πλότσα «βράχος», σχιστόλιθος/πλάκα», στ'αλβανικά πλότο he.

- Στα Ρούδια:

Δεν γνωρίζουμε αν το τοπωνύμιο καθιερώθηκε από ελληνόφωνους ή βλαχόφωνους. Η λέξη ρούδι στα βλάχικα δεν υπάρχει, ούτε στα νεοελληνικά ιδιώματα. Πάντως στα σλάβικα η λέξη ρούντα σημαίνει «πάσσαλο» όσο και «ορυκτό». Επομένως θα μπορούσε να σημαίνει «Στα Παλούκια» ή «Στα Μεταλλεύματα».

- Λα Μπαρίκâ «Στη Μικρή Μπάρα»:

Η λέξη μπάρα σημαίνει «λίμνη», ο τύπος Μπαρίκâ είναι υποκοριστικός. Έτσι, η λέξη φεάτα «κορίτσι», ως υποκοριστικό, εκφέρεται με τον τύπο φιτικâ «κοριτσάκι», φιτσήρου «παιδί»- φιτσηουρίκου-«παιδάκι»κτλ. Η λέξη ανάγεται στο βουλγαρικό μπάρα.

- Λα Κριβάτς γκιός ντι Λα Μπαρίκâ «Στα Κρεβάτια κάτω από τη Μικρή Μπάρα»

- Στου Καρανίκα

- Λα Κάλιβιλι αλ Μάστουρλορ «Στα Καλύβια των Μαστόρων»

- Λα Λιφτόκαρ' «Στις Φουντουκιές»:

Μόλις κάτω από τη γυμνή κορυφή του Ξηροβουνιού αλλά σε δασωμένο σημείο υπάρχουν αυτοφυείς λεφτοκαρυές . Οι παλιοί το εξηγούσαν ότι την ανάπτυξή-τους. ευνοεί υπόγεια φλέβα νερού, καθώς είναι φυτό που απαιτεί υγρό σχετικά περιβάλλον. Η λέξη λεφτοκαρυά προέκυψε από τα: λεπτόν κάρυον δηλ. μικρό καρύδι.

- Ξηροβούνι (η ψηλότερη κορυφή της περιοχής-1804 μέτρα). Υπάρχει και στο Περιβόλι Γρεβενών.

- Μακραράχη «Μακριά Ράχη»: Αρχίζει από την κορυφή του Ξηροβουνιού.

- Γκαβάνα:

Βαθειά κι εκτεταμένη χαράδρα, στα βόρεια του Ξηρολιβάδου. Η ονομασία-της οφείλεται στο σκιερό, το ανήλιο της τοποθεσίας. Η λέξη γκαβός ανάγεται στο βλάχικο γκάβου «τυφλός». Σε σύνθετη μορφή απαντά ως κούνγκαβου, επίθετο για «μικρό σκληρό καρύδι», θυμίζοντας-μας το ιταλικό κονκάβο «κοίλος, βαθουλός». Η λέξη γκάβου είναι ηχηροποιημένος τύπος του λατινικού κάβους «κοίλος, σκαμμένος, άδειος».

- Λα Γκάμπτζιέου «Στον Κράταιγο/Πυράκανθο»:

Την τοποθεσία σημάδεψε η παρουσία του αγκαθωτού θαμνόδεντρου, που επιστημονικά μοιάζει με τον πυράκανθο κι ονομάζεται κράταιγος. Ο θάμνος γκάμπτζιέου εντοπίζεται σε πολλά σημεία του Ξηρολιβάδου.

ΤΟ ΚΑΘΡΕΦΤΙΣΜΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΠΑΡΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		

- **Λα Κιάτρα ατσεά Αρόση (Κόκκινη Πέτρα)**

- **Λα Τσηόρου ατσελού Μσηάτου ή Μσηάτλου «Στο όμορφο Ποδάρι»:**

Οι Σαρακατσαναίοι το λένε «Στο Έμορφο Ποδαρικό». Η λέξη τσηόρου «πόδι» στην περίπτωση του τοπωνυμίου σημαίνει εκτεταμένη εδαφική συνέχεια/ακολουθία που, αν και σε ράχη ή πλαγιά, είναι εύκολη η διαδρομή-της. Με άλλα λόγια τόπος βατός. Η λέξη τσηόρου και στα αρβανιτοβλάχικα τσηιτσηόρου ή κιτσηόρου, ανάγεται στο λατινικό πετίολους «μικρό πόδι».

- **Λα Μπουρντέν' «Στους Ασφόδελους»:**

Η τοποθεσία διαμορφώνεται σε αυχένα, διάσελο. Ωστόσο η ονομασία-τους οφείλεται στο φυτό μπουρντέν' «ασφόδελος». Το είδος ασφόδελου που συναντάμε στον οικιστικό χώρο του Ξηρολιβάδου είναι η ασφοδελίνη λούτσα «κίτρινο μπουρντένι/ασφόδελος». Η λέξη μπουρντένι απαντά στα νεοελληνικά ιδιώματα του Θεσσαλομακεδονικού χώρου και είναι βλάχικη. Είναι άγνωστης προέλευσης, φαίνεται ωστόσο να σχετίζεται με το λατινικό μπουρντο-μπουρνόνις «μουλάρι», που κατέληξε να δηλώνει τον «ασφόδελο» με βάση τους βολβούς, καθώς πολλά φουσκωμένα, εξογκωμένα πράγματα, όπως μπούρδα «μεγάλο τσουβάλι, χαράλι», «το μεγάλο ψέμα, η φούσκα» κτλ ανάγουν μεταφορικά την εικόνα-τους στο καλοθερμένο μουλάρι. Στα βλάχικα το έντομο κολοκυθοκόφτης έχει δυο συνώνυμα: γκουτζου-φοάρτικα και μπουρντου-φοάρτικα, όπου τόσο το γκουτζου- όσο και το μπουρντου- σημειώνουν το εξογκωμένο σημείο του φυτού όπου το έντομο αυτό τα ψαλιδίζει.

- **Στα Σμιξόματα:**

Εκεί όπου αρχίζει ο λάκκος της Γκαβάνας και είναι ανάμεσα από το Στουρνάρι και τους πίσω πρόποδες του Ξηροβουνίου. Το τοπωνύμιο δηλώνει ότι στο σημείο εκείνο ανταμώνουν δυο εδαφολογικές διαμορφώσεις, αφού είναι στην αρχή από τον λάκκο της Γκαβάνας.

- **Στα Κανάλια (εκεί βγάζει νερό):**

Η λέξη κανάλι και κυρίως κανάλος σημαίνει σωλήνας που μαζεύει το νερό πηγής σε κάποια κατωφέρεια προκειμένου ο διαβάτης ή ο κτηνοτρόφος να μπορεί να το χρησιμοποιεί με περισσότερη ευχέρεια.

- **Στους Σκοτωμένους και βλαχιστί Λα Βάτάρμολι.**

Σκοτώθηκαν εκεί κάποιοι αγωγιάτες, δεν γνωρίζουμε γιατί.

- **Λα Σηόπουτλου «Στη Βρύση από τους Σκοτωμένους»**

Η λέξη σηόπουτου ανάγεται στην παλαιοσλαβική σήιπουτου «μουρμούρισμα νερού». Στην Ήπειρο ακούγεται το τοπωνύμιο Στου Σηόπουτου, στην Αρκαδία έχουμε χωριό Σιποτός.

- **Λα Σιλάτουρά «Στο Διάσελο»:**

ΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΟΥΝΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					

Η θέση είναι διαμορφωμένη σε αυχένα, το αλλιώς διάσελο ή σέλωμα. Η μορφή παρόμοιων τοποθεσιών παραπέμπει στην εικόνα της σέλας του αλόγου.

- **Στου Μπρούφα** (ένα καραούλι που λημέριαζε ο καπετάν Μπρούφας)

- **Κλούβιανη**: βουνό με γυμνή κορυφή

- **Φαρμακοχόρτι**:

Έτσι το λένε οι Βλάχοι, ενώ οι Σαρακατσαναίοι το λένε **Φαρμακόλακα**.

- **Τρία Γρέκια του Χατζηγώγου**:

Η λέξη γρέκι ανάγεται στο λατινικό γκρεξ-γκρέκις «κοπάδι-αγέλη». Η χρήση-της ως «τόπος που κοιμούνται τα γιδοπρόβατα» είναι μετωνυμική, δηλ. το περιεχόμενο (η έννοια «κοπάδι») έδωσε την ονομασία-του στο περιέχον, δηλ. στον χώρο. Έτσι, στα ιταλικά η λέξη μάντρια και μάντρα «αγέλη, κοπάδι» προέκυψε από το ελληνικό μάνδρα «περίβολος».

- **Δόξα**:

Εκεί έχει δύο βρύσες: Λα Σηόπουτλου ντιν σους «Στην Επάνω Βρύση» και λα Σηόπουτλου ντιν γκιός «Στην Κάτω Βρύση» που λέγεται Λα Τσαλούπα. Η λέξη 'δόξα' σημαίνει σε νεοελληνικά ιδιώματα «ουράνιο τόξο». Την ακριβή όμως καθιέρωση του τοπωνυμίου αυτού δεν μπορούμε να την εξηγήσουμε.

- **Λα Ουβρέϊ** (εκεί σκοτώθηκαν Εβραίοι)

- **Λα Φάγκλου ατοχέλ Γκάλμπινου «Στην Κίτρινη Οξυά»:**

Στην πλαγιά της Δόξας υπήρχε οξυά με κίτρινα φύλλα, κίτρινα στην επάνω μεριά και κιτρινοπράσινα στην κάτω. Το χρώμα δεν ήταν ένδειξη/σύμπτωμα κάποιας ασθένειας αλλά προέρχονταν από την ύπαρξη κοιτάσματος βοξίτη ή χρωμίου στο υπέδαφος της οξυάς. Αυτό μαρτυρείται από πέτρες κίτρινες μικρές που βρίσκουμε στο γύρω χώρο. Την οξυά αυτή την έκοψαν βάνδαλοι υλοτόμοι, αφαιρώντας μια κίτρινη ψηφίδα στο απέραντο πράσινο της περιοχής. Άλλη μια περίπτωση όπου η Ελλάδα μας πληγώνει... Η λέξη γκάλμπινου ανάγεται στο λατινικό γκάλμπινους/κίτρινος. Τη συναντάμε και σε νεοελληνικά ιδιώματα.

- **Λα Κριβάτς «Στα Κρεβάτια»**. Είναι κάτω από τους Ουβρέους.

- **Λα Κόρνι «Στις Κρανιές»:**

Η λέξη κόρνου «κέρατο» προέρχεται από το λατινικό κόρνου «κέρατο», ενώ η λέξη κόρνου «κρανιά» από το λατινικό κόρνους «κρανιά». Το φρούτο της κρανιάς, το κράνο, βλαχιστί λέγεται κοάρνă.

- **Λα Μάγούλά «Στη Μαγούλα»:**

Η λέξη μαγούλα σε νεοελληνικά ιδιώματα σημαίνει «λόφο, βουναλάκι», έχει μεταφορική σχέση με το μάγουλο, την

Η ΠΗΓΑΔΙΤΣΑ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				

παρειά. Ως τοπωνύμιο προέρχεται από τα βλάχικα και στα βλάχικα από το λατινικό μαγκούλομ. Να σημειωθεί ότι στα βλάχικα τα ουδέτερα τόσο της λατινικής όσο και της ελληνικής προσαρμόζονται στο θηλυκό γραμματικό γένος: κολόστρουμ «πρωτόγαλα» της λατινικής - κουλάστρα (θηλ.) στα βλάχικα, δώρο-δοάρâ, τούβλο-τούβλâ, βάθρο-βάτρâ «εστία τζακιού» κτλ.

- Στο Ζυγουροτόπι:

Τα ζυγούρια είναι αρνιά στην εφηβεία, μετά τους εννιά-δέκα μήνες. Είναι ευαίσθητα στην πολλή ζέση του καλοκαιριού, γιαυτό οι κτηνοτρόφοι διαλέγουν μέρη κατάλληλα για τα ζυγούρια. Το ζυγουροτόπι πρέπει να είναι μέρος ευάερο και να μην το πιάνει πολύ ο ήλιος. Έτσι, από Σαμαριναία ακούσα να λέει: «Ίκει είνι ζυγουροτόπ'. Του καλύτερου για του καλουκαίρι».

- Ιμπιλί «Στα Σαρακατσανέϊκα καλόβια».

Οι Σαρακατσαναίοι το προφέρουν Ιμπιλί, ενώ Οι Ξηρολιβαδιώτες Αϊμπιλί.

- Στα Τσικούρια

- Μπούζντερε «Κρύος Λάκκος»

- Λα Νταρλαγιάννη «Στου Νταρλαγιάννη»

Εκεί σκοτώθηκε κάποιος ονόματι Νταρλαγιάννης. Δεν γνωρίζουμε γιατί.

- Λα Λάπούσχι «Στη Λαπούσχα»:

Λαπούσχα σε Νεοελληνικά ιδιώματα του Θεσσαλομακεδονικού χώρου και λάπούσχι στο Ξηρολίβαδο, είναι το φυτό Βερμπάσκουμ. Έχει φύλλα πλατιά, μεγάλα, αργυρόχρωμα και χνουδωτά. Έτσι, στην Κόνιτσα τα γίδια με αυτιά μεγάλα και χνουδωτά τα λένε λαπουσθένκα γίδια. Το φυτό ευδοκίμει στο Ξηρολίβαδο. Ο ανθοφόρος βλαστός-του είναι ψηλός και γεμάτος με κίτρινα λουλούδια όλο το καλοκαίρι. Η λέξη λαπούσχα απαντά στα ρωσικά, τα πολωνικά, τα βουλγάρικα, τα ουγγρικά και τ'αλβανικά. Στο Ιστορικό Λεξικό την ανάγουν ως μεταφορά στη λέξη αλεπουσιά, γιατί μοιάζει με την φουντωτή ουρά της αλεπούς.

- Λα Κίνλου αλου Διοπότη «Στο Πεύκο του Δεσπότη»

Στους πρόποδες του Ανήλιου (Κιάρι) ο δέσποτας Πολύκαρπος, συχνός επισκέπτης προπολεμικά του Ξηρολιβάδου, καθότι Βλάχος, φύτεψε εις ανάμνησιν ένα πεύκο, από τότε ο τόπος πήρε την ονομασία «Στο πεύκο του Δεσπότη».

- Λα Κόρακλου «Στον Κόρακα»

- Μικρή Μαγούλα

- Λα Τσαρπάνλι «Στους Ζητιάνους»:

Η ΜΠΟΥΝΑ ΧΑΙΡΕΤΑ ΤΟ ΞΗΡΟΒΟΥΝΙ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ							
30						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

Ετυμολογείται, σύμφωνα με τον αείμνηστο Ηλία Τσαλέρα, από το τσερ «ζητώ-στα ρουμάνικα» και το πâne «ψωμί». Κατά τα λεγόμενα του Ηλία, εκεί είχαν στήσει οι Ζητιάνοι τον καταυλισμό-τους.

- Λα Κουφάραν' «Στα Κουφάρια ή Κουφάλες;»:

Η θέση πίσω από το ύψωμα, όπου οι Σαρακατσάνοι έχουν τον καταυλισμό τους, πίσω από τη δεξαμενή ύδρευσης. Εκεί πρωτοεγκαταστάθηκε (1840) το τσελιγκάτο του **Γιώργου Μπουσμπούκη**, προκειμένου τα καλύβια να μην φαίνονται από τους Τούρκους που περνούσαν από την πεδιάδα για την Κοζάνη. Δεν ξέρουμε αν πρόκειται για κουφάρια (πτώματα) ή κουφάλες και βλαχιστί κουφάλι-κουφάρ' και ως τοπωνύμια Κουφάραν' «Κουφάλες».

- Λα Τσίντζιλ' Πίργουρι' «Στους Πέντε Πύργους»

- Λα Κάσhάρεα αλ Γιαντσοούλη «Στο Μαντρί του Γιαντσοούλη»

- Λα Κάσhάρεα αλ Χασιιώτι «Στο Μαντρί του Χασιώτη»

- Λα Τσίντζιλ' Κιν' «Στα Πέντε Πεύκα»

- Λα Ξιλάλογου «Στο Ξυλάλογο»:

Εκεί κείτονταν κορμός μεγάλου δέντρου, που τα κλαδιά-του ακουμπούσαν στη γη και το κρατούσαν πάνω από το έδαφος κι έδινε την εικόνα ξύλινου άλογου.

- Λα Κιλιπούρ'

- Λα Κάσhάρεα αλ Τσαμήτρου-Ψουμά (Στο μαντρί του Τσαμήτρου-Ψωμά)

- Λα Φούρκh «Στην Φούρκα»:

Η λέξη φούρκα «ξύλο με διχαλωτή καμπύλη» κατάγεται από το λατινικό φούρκα.

- Λα Τέντζιρι «Στον Τέντζερη»:

Η λέξη τέντζιρι (ελληνικά τέντζερης) ανάγεται στο τούρκικο τεντζερέ «κατοσρόλα». Το τοπωνύμιο προέκυψε από την μεταφορική εικόνα που δημιουργεί το σχετικά μεγάλο βαθούλωμα μιας πέτρας.

- Αυλαγός:

Μεγάλος περιφραγμένος με πέτρες χώρος για τα ζώα. Η λέξη πρέπει να προέρχεται από τα σαρακατσαναίικα και να σχετίζεται με την αυλή ως χώρος περιφραγμένος. Είναι ο οβρός της σλάβικης και νουβρό στα βλάχικα του Ξηρολιβάδου όπου έχει τη σημασία: «πέτρινος περίβολος για να κλείνουν τα αγελάδια», ενώ στα ιδιώματα της ορεινής Καλαμπάκας σημαίνει «αυλή».

Η ΜΠΑΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΥΡΓΟΥΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					

- **Λα Βιθόλου ατσέλου μάρλι (Στο Μεγάλο Βυθό)**

- **Λα Γουσήακα:**

Εκεί σκοτώθηκε κάποιος τσομπάνης ονόματι Γουσιάκας.

- **Λα Πουτσίκου «Στο πηγάδι»:**

Η λέξη πουτσίκου είναι υποκοριστικός τύπος της λέξης πούτσου «πηγάδι», που ανάγεται στο λατινικό πούτεους «λάκκος». Το γνωστό στους Ξηρολιβαδιώτες πηγάδι Μπούνα προέκυψε από την περίφραση Πιγάδεα ατσεά μπούνα «το Καλό Πηγάδι».

- **Λα Μπλουγκούνι**

- **Λα Γκόγκουλου (Στου Γκόγκου)**

Τώρα φτάσαμε εκεί που αρχίσουμε (ανατολική πλευρά) και κατευθυνόμαστε στο κέντρο της λεκάνης ανηφορίζοντας προς το χωριό.

- **Λα Τσάρά ατσεά αρόσθα «Στο Κοκκινόχωμα»:**

Η ονομασία της τοποθεσίας είναι περιγραφική με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το κόκκινο χώμα του γύρω χώρου. Η λέξη τσάρα «χώμα» ανάγεται στο λατινικό τέρρα «γη».

- **Του Μπουγάζι «Στο Μπουγάζι»:**

Η λέξη Μπουγάζι κατάγεται από την τούρκικη λέξη μπογκάζ «αυχένας, λαιμός»

- **Λα Κόρνιλι αλου Καραγιάνν' « Στις Κρανιές του Καραγιάννη:**

Είναι κοντά στο Μπουγάζι.

- **Λα Γκόρτσου-τοηιρέση:**

Στην Αχλαδοκερασιά. Πρόκειται για συνδυασμό των δύο αυτών δέντρων. Παλιότερα από εκεί περνούσε το κεντρικό μονοπάτι για το Ξηρολίβαδο, όταν ο κόσμος ανέβαινε οικογενειακά στο χωριό με τα ζώα.

- **Λα Κάνγκεάλι «Στα Καγκέλια»:**

Κάνγκεάλι στα βλάχικα και καγκέλι σε ελληνικά ιδιώματα σημαίνει «ανηφορικός δρόμος με στροφές».

- **Λα Αντάρικλου:** Εκεί σκοτώθηκε ο ληστής Ανταρικός.

- **Στο Καλντερίμι:**

Λίγο πριν την είσοδο στο Ξηρολίβαδο ένα πολύτιμο κατασπάρωμα της Βασιλικής Οδού (εποχή του Φιλίππου) διατηρεί την μνήμη του Ξηρολιβάδου, τότε που από το οροπέδιό-του ο δρόμος οδηγούσε από την Κεντρική στη Δυτική Μακεδονία.

- **Λ'Αγιου-Θανάσι ατσέλου Νίκλου «Στον Μικρό Άγιο Θανάση»:**

ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΑΡΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		

Πρόκειται για το πέτρινο παλιό (υπάρχει και νεότερο) εικονοστάσι, στην είσοδο του χωριού.

- Ά Άγιου-Θανάσι «Στον Άγιο Θανάση».

Πρόκειται για την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στ' ανατολικά, δίπλα από το παλιό νεκροταφείο. Να σημειωθεί ότι η εκκλησία τούτη είναι το μόνο όρθιο κτίσμα, που απόμεινε μετά την καταστροφή του Ξηρολιβάδου το 1822.

- Στου Καρακώστα

- Λα Σάριν «Στις Αλαταριές».

Πρόκειται για πέτρες κάπως μεγάλες με σχετικά επίπεδη την επάνω μεριά, όπου οι κτηνοτρόφοι έριχναν αλάτι για τα πρόβατα, κι εκείνα-θαρρείς και το οσμίζονταν-ροβολούσαν από τις πλαγιές της Τζεάνα κου Ντόϊλι Φάτζι (Το Βουνό με τις Δυο Οξυές), πάνω από την Μπάρα. Από μακριά έμοιαζε η μαζική κίνησή-τους με κινούμενη άμμο. Και όταν έφταναν στα ριζά, στα νότια της Μπάρας, «ξεδιψούσαν» για αλάτι και μετά στο νερό της Μπάρας. Η λέξη σάρινι-σάριν' (πληθ.) ανάγεται στο λατινικό σαλίνεα και πληθ. σαλίνα «αλυκές».

- Λα Μπάρα «Στη Λίβνη»

- Λα Πάντια «Στο Τσαϊρι»

- Λα ντόϊλι Φάτζ' «Στις Δυο Οξυές»:

Πάνω από την Μπάρα στην πλαγιά (στο επάνω μέρος) του βουνού οι δίδυμες οξυές με τη σκιά-τους έδειχναν την ώρα της ημέρας στους Ξηρολιβαδιώτες.

- Λα Κάσιρσίητι «Στα Τυροκομεία, Στις Κασεριές»:

Η λέξη κάσχαρι (κάσχου «τυρί») με την πρόσληψη του επιθήματος -ίσητι, δηλωτικό της έννοιας «τόπος όπου υπάρχει ή γίνεται κάτι» μας έδωσε το τοπωνύμιο αυτό που βρίσκεται στο διάσελο πάνω και αριστερά, καθώς κοιτάζουμε τη Μπάρα.

- Του Μισουχόρι «Στο Μεσοχώρι». Το Μεσοχώρι ήταν παλιά ο τόπος όπου στήνονταν χοροί όλων των Ξηρολιβαδιωτών.

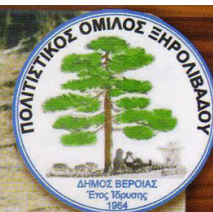
- Ά Άϊ-Λιέ «Στον Άϊ-Λιά», πάνω στο ύψωμα, όπου είναι χτισμένο το χωριό.

- Λα Ντασιηταμάν' «Στον Ντασιηταμάνη».

Ετσι, έλεγαν την περιοχή με το πηγάδι του Ντασιηταμάνη, που η παράδοση τον θέλει τόσο ανόητο- καθότι Σελιώτης- που όταν, κοίταξε στο νερό του πηγαδιού, έπεσε μέσα για να «σώσει» αυτόν που είδε να καθρεφτίζεται στο νερό. Γιαυτό, αν κάποιος κάνει καμιά ανοησία, οι Ξηρολιβαδιώτες λένε: 'Α, βρε Ντασιηταμάν'!!! . Η θέση αυτή είναι στη σημερινή παιδική χαρά., δίπλα από το σπίτι του Γκαγκανιάρα.

- Λα Σιορ-Μανολάκ' «Στου Σιορ-Μανολάκη, ελληνοσί Στου Κορ-Μανολάκη»:

Έκταση δασική και πεδινή προς το Κινέτου στην ιδιοκτησία του Βεροιώτη άρχοντα Σιορ-Μανολάκη.

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΙΜΙ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ
30	31					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

www.tsomitos.gr

- Αοβεσταριά

- Λ' Αρμπινέσλου «Στου Αλβανού»

- Λα Φούρ' «Στους Κλέφτες»:

Η λέξη φούρου «κλέφτης» σχετίζεται με την αρχαία ελληνική φωρ-φωρός «κλέφτης». Να θυμηθούμε την έκφραση: επ' αυτοφώρω «πάνω στο κλέψιμο». Το τοπωνύμιο Λα Φουρ' υπονοεί το λημέρι των ληστών, τον τόπο που σύχναζαν.

- Λα Γκροάπα κου Φεάρικά «Στο Λάκκο με τη Φτέρη»:

Η λέξη γκροάπα «λάκκος» φέρεται ως αγνώστου ετύμου/καταγωγής. Υπάρχει σε ιδιώματα της Ηπείρου ως γρόπα και στ'αλβανικά ως γκρόπε.

- Λα Γκάμπτζέουλου άλου Διμιτράκ' «Στον Κράταιγο/Πυράκανθο του Δημητράκη»:

Η λέξη γκάμπτζέου έχει συνώνυμα σε νεοελληνικά ιδιώματα τα εξής: μουρτζιά, τρικουκιά, γκλογκιά, μαμουτζελιά.

- Λα Κινέτου «Στα Πεύκα, κυριολεκτικά Στον Πευκώνα»:

Η λέξη κινέτου ανάγεται στο λατινικό πινέτουμ «πυκνώνας». Το επίθημα -έτου (κιν-έτου) αποδίδει την έννοια «τόπος με σύνολο ενός είδους δέντρων». Δυο παραδείγματα: κάστάνιέτου «καστανεώνας» και ιταλικά κορνέτο «δάσος με κρانيές».

- Λα Μάσου «Στο Γρέκι»:

Η λέξη μάσιου σημαίνει «τόπος όπου ξεκουράζονται τα ζωντανά κατά τη νύχτα, μαντρί». Η λέξη ανάγεται στο λατινικό μάσουμ «άσυλο» και «διαμονή». Στα ρουμάνικα σημαίνει «διανυχτέρευση». Το μάσουμ είναι ουσιαστικοποιημένη μετοχή του ρήματος μάνεο «μένω». Στα ιταλικά έχουμε τους σχετικούς τύπους: μάνσο και σε ιδιώματα μάσο «αγρόκτημα με σπίτι». Στα γαλλικά η λέξη μαιζόν «σπίτι» ανάγεται στο λατινικό μάνσιο-μαμνσιόνε «διαμονή». Αξίζει να σημειωθεί ότι η λέξη μάσου στη Σαμαρίνα δηλώνει την έννοια «ύπνος». Το ίδιο τοπωνύμιο εξειδικεύεται άλλοτε ως Μάσουρ'-Bâkâρετο' «Αγελαδοστάσια».

- Λα Φάγκλου ατσέλ Γκρόσλου «Στη Χοντρή Οξιά»

- Λα Σηουπουτίκου ή Σηουπουτίκλου (Στη Βρυσσούλα)

Εκεί υπάρχει κοπάνα που με λάστιχο διοχετεύει νερό στην τοιμεντένια κοπάνα προκειμένου να πίνουν τα πρόβατα του Σαρακατσάνου Κότελη.

- Πηγαδίτσα

- Λα Μπάρτις' «Στις Μπαρίτσες/Λιμουόλες»:

Η θέση είναι κάτω από το τοπωνύμιο Δόξα.

Στον χώρο αυτό η τοπική υγρασία ευνοεί την ανάπτυξη του ολοκίτρινου νάρκισσου.